

PEDAGOGICAL AND METHODOLOGICAL PROBLEMS OF THE "TECHNOLOGY AND ENTREPRENEURSHIP" CURRICULUM FOR HIGH SCHOOL

Abstract: These curricula in technology and entrepreneurship are a starting point for searching for opportunities to substantiate innovative approaches that would support the implementation of technological education.

Innovative approaches are a consequence of substantive and organizational changes in technology and entrepreneurship education.

The innovativeness of the approaches is determined by the idea of achieving unity between the teaching and the management of the cognitive and practical activities of the students - on the one hand, and on the other - the educational and work activities carried out by the students. Innovative approaches should complement the traditionally used approaches and at the same time be equally useful for both teachers and students.

Author information:

Kolio Nikolov
senior teacher
at High School "Iv. Vazov" – Pomorie
✉ k.nikolov69@abv.bg
🌐 Bulgaria

Keywords:
pedagogical and methodological problems,
technology and entrepreneurship,
curriculum for high school

Технологично обучение е обучението, при което обект на изучаване са технологиите (както индустриални, така и социални). То е процес за системно предаване на знания с технико-технологичен характер, начини и похвати за усвояване и прилагане на знанията и формиране на умения. Чрез него се развива личността на основата на създаване на интерес към различните видове технологии, което е предпоставка за формиране на технологична култура [3].

Предприемачеството като компетенция представлява способността да разпознаваме възможностите и да се възползваме от тях, както и да планираме и управляваме творчески процеси с културна, социална или финансова стойност.

То изисква познаване на ситуациите и възможностите, подходи за планиране и управление, етични принципи и самосъзнание.

Включва умения за творчество (въображение, критичен анализ, решаване на проблеми), комуникация, мобилизиране на ресурси (хора и неща) и за справяне с несигурността, неяснотата и риска.

Предприемаческото мислене също така включва нагласи за лична ефективност, мотивация, постоянство и ценене на чуждите идеи.

За да може обучението по технологии и предприемачество ефективно да развива компетенциите на учащите, капацитетът на училищата за създаване на подкрепяща и стимулираща учебна среда е точно толкова важен, колкото и компетенциите и мотивацията на преподавателите.

Обучението по предприемачество не може да се случва в изолирана от външния свят училищна обстановка. То изисква работа в партньорство с външни организации, за да се предоставят различни видове обучение.

Предимства и недостатъци на обучението

Учебни програми по технологии и предприемачество са отправна точка за търсене на възможности за обосноваване на иновативни подходи, които биха подпомогнали провеждане на технологичното обучение.

Промените в учебните стандарти и учебната програма по технологии и предприемачество се отнасят не само до учебното съдържание, но и до характера на организацията на обучението. “Една от съществените разлики между процесите на възпитание и обучение е предназначението им да подготвят за различни страни на живота в обществото. Но ако трябва изчерпателно да разграничим тези две понятия, първо е необходимо да посочим тяхната обща основа. Тя е в това, че и обучението, и възпитанието представляват стратегии за предаване на социалния опит на следващото поколение, в резултат на усвояването на който личността придобива готовност за живот в обществото” [4]

Като новост може да се отбележи фактът, че за една специфична дейност, каквато е учебно-трудова дейност, в учебната програма е визирано и препоръчителното разпределение на часовете за нови знания, за затвърдяване на новите знания, за обобщение и преговор, за диагностика на изходното равнище. Това разпределение, отнесено към другите предметни области е разбираемо, но към технологичното обучение създава редица противоречия.

Едното от тях е свързано с невъзможността да се диференцират уроци за нови знания и такива за затвърдяване на знанията, а още по-малко за обобщаване на новите знания.

Допускаме, че това препоръчително разпределение на часовете не е механично и има своите основания, тъй като вида на урока се определя от характера на решаваните дидактически задачи. Това предположение ни служи като отправна точка за провеждане на изследване, чрез което целим да обосновем иновативни подходи, обуславящи новата същност на обучението по технологии и предприемачество. В нея се визират не само съдържателните, но и промените в организационните форми за обучение и във формите на учене - индивидуална, групова и екипна.

Ролята на ученика в обучението по Технологии и предприемачество

В съвременните условия, новата образователна парадигма е с насоченост към детето (учащия се), което определя и необходимостта от по-добро изявяване на развиващите функции на образователния процес. Целта е при образователните дейности ученикът да усвоява не само определена система от знания, умения и навици, отношения, но преди всичко да се формира като цялостна личност, в съответствие с определените образователни цели и съобразно индивидуалните му възможности, потребности, нагласи, очаквания [3].

По същество това е идея за личностно ориентирано обучение, отчитащо в много по-голяма степен личностната образователна траектория на всеки ученик.

Същността на този подход е, че се поставя индивидуалността на ученика в центъра на образователния процес, като същевременно се отчита съответствието с очертаващите се тенденции и перспективи в обществените очаквания за типа личност, който трябва да се подготвя в съответните етапи на нашата образователна система.

Според съвременните психолози и педагози, този подход се основава на много добро познаване и вяра във възможностите на ученика, на осъзнаването на необходимостта да се отчитат и развиват индивидуалните потенциални дадености на всеки учащ се, за да се постигнат оптимални резултати при обучението и възпитанието му. “По този начин факторът на професионалното развитие е вътрешната среда на индивида, неговата дейност. Предметът на професионалното развитие и формата на реализиране на творческия потенциал на човек в

професионална работа са неразделна характеристика на неговата личност. Основно условие за развитието на интегрирани функции на професионален човек е да осъзнаем, че трябва да се промени, трансформацията на неговия вътрешен свят и търсенето на нови възможности за себerealизация в професионална работа, т. е. повишаване на нивото на лична и професионална идентичност” [2].

Специалистите приемат, че това може да стане чрез използване на адекватно учебно съдържание, на “активни методи” на обучение, чрез цялата постановка на образователните дейности, осигуряваща достатъчно самостоятелност и творческо отношение на ученика към ученето, към разгръщащите се многообразни взаимодействия в училищното и класното пространство, а и към всички дейности, осъществявани в неговия социален контекст.

Стимулирането на интереса към технологиите и предприемачеството при учениците от прогимназиален етап на обучение ще ни помогне, от една страна, да развиваме техническите знания, да имаме възможност да градим качества като комбинативното и умения, а от друга мислене, изпробване на нови и различни дейности, формирането на елементарни норми на поведение за работа в екип и превръщането на идеите в действия в сферата на предприемачеството.

Включва се и творчество, новаторство, поемане на рискове и способност да се планират и управляват елементарни проекти. Формирането на предприемаческата нагласа ще провокира у учениците инициативност, активност, независимост и новаторство и чувство на удовлетвореност в личните постижения. Всички тези качества са свързани с ключовите компетенции на учениците.

Формирането на предприемачески знания и умения на учениците в общообразователното училище чрез технологичното обучение е неделима част от общокултурните ценности. Предприемаческото мислене се разглежда като интегриращо начало в системата на общата култура на личността. Предприемаческата култура като качествена характеристика на развитието на личността способства за свободната самореализация и самоопределяне в различни видове дейности.

Като култура на всеки вид човешка дейност предприемаческата култура се определя като продуктивност, целесъобразност и лична обществена значимост на дейността. Проявлението на предприемаческата култура е свързано с всички компоненти на общата култура и преди всичко нивото на общата култура на личността зависи от степента на формирано на икономическата ѝ култура. В това се проявява и ценността на педагогическия процес и системното въздействие на личността.

Икономическото образование в училище е призвано да решава следните основни задачи:

- Формиране у учениците общо разбиране на икономическите закони в живота на съвременното общество, причините, пораждащи различни тенденции в развитието на икономиката, а така също и важни механизми за тяхното регулиране.

Разясняване на ролята на икономиката:

- Кой употребява?
- Кой произвежда?
- Кой наема на работа и кой се наема?
- Обяснение на причините за конфликтите между хората и правовите механизми и тяхното разрешаване;
- Запознаване с основните стопански права и с механизмите на съдебната и арбитражна защита на своите интереси.

Получената част от елементарни икономически знания е важна за учениците, не само от гледна точка на информираността им, но им дава основа за разбиране на ролята и правата на човека в обществото.

Икономическите знания целенасочено въздействат на нравственото възпитание на младия човек. Запознат с елементите на пазара, ученикът разбира, че един от елементите се явява деловата етика и че в пазарната система честната дума може да даде кредит не по-малко, отколкото материалните гаранции. Основите на икономическите знания осигуряват разбирането, че пазарната икономика е основана преди всичко да защитава правата на човека въобще, а не само неговите имуществени права. Икономическите знания способстват младите хора активно да възприемат общочовешки ценности като: демокрация, правова държава, гражданско общество, човешки права, конкуренция и пазар.

В педагогическата теория и в образователната практика се утвърждава, че учениците усвояват по-добре, ако са включени в активна, самостоятелна дейност, ако има разнообразие от дейности, ако се осигуряват достатъчно упражнения, за да могат те да придобият собствен опит и да се научат да прилагат наученото в разнообразни училищни и житейски ситуации.

Опитите за промени се насочват в различни направления, но все по-ясно става, че е необходимо използване на нови образователни модели на обучение, включващи рационални технологични решения, активизиращи познавателната и практическа дейност на учениците, стимулиращи изграждането на самостоятелна активност и индивидуален познавателен опит. Осигуряването на активността на ученика изисква преосмисляне на възможностите за оптимално реализиране на основните елементи на процеса на обучението - учебно съдържание, форми, методи и похвати на обучение, постановка на учебните задачи и на учебния процес.

Според съвременните специалисти “стратегическо направление за активизация на обучението” се явява не увеличаване обема на предаваната информация, не усилване и увеличаване числото на контролните мероприятия, а създаване на дидактически и психологически условия за осмисляне на ученето, включване в него на учащите се на равнище не само на интелектуална, а и на личностна и социална активност.

Следователно сега новата образователна парадигма е с насоченост към активно учащия ученик.

Целта е ученикът да се изявява в много по-голяма степен като активен, съзнателен, самостоятелен субект в образователната дейност, което е важна предпоставка за неговото цялостно, хармонично развитие. В тази връзка повишаването на активността на учениците при образованието се разглежда като важна педагогическа дейност, която е в компетенциите на учителя и която трябва да се осъществява съвместно със самите ученици и техните родители. “От труда и отношението на учителя зависи равнището на образованост на обществото, както и развитието на всяка нация. Колкото по образована е една нация, толкова повече отдава смисъл и уважение към учителската професия, защото разбира важността и ролята ѝ. Това се определя от факта, че учителят се явява мост между научните знания и уменията на човечеството” [1].

Развитието на творческият потенциал на учениците чрез предприемаческата подготовка е един от приоритетите на съвременната система за образование. За решаване на този проблем е недостатъчното усвояване на непрекъснато нарастващият обем знания, в това число и в сферата на икономиката. На първо място, е необходимо творческо осмисляне на информацията, която е реално отражение на живота, умение за прилагане на знанията и уменията на практика.

Целите за формиране на предприемаческо мислене в сферата на общото образованието са следните:

- Усвояване на основни знания за съвременната икономика, принципи и функциониране и закономерностите за нейното развитие;
- Умения за икономическа дейност.

В сферата на самосъзнанието предприемаческото мислене включва: осмисляне на собствения икономически потенциал, формиране на гражданско икономическо поведение.

В сферата на мотивацията - това е развитие на интерес към проблемите на икономиката,

постоянна потребност за икономически знания, стремеж към цивилизовано предприемачество, което да стане средство за социална защита, улесняване решаването на проблемите по заетостта на младите хора, адаптирането им на пазара на труда. Формирането на предприемаческо мислене е само по себе си едно от ключовите компоненти на икономическото мислене, а опосредствано - в системата на съвременното образование в условията на училищни реформи. При това съвсем не е задължително, младият човек с развито предприемаческо мислене да стане впоследствие собственик или съдружник на която и да е предприемаческа структура.

Предприемаческото мислене трябва да се приема като способност за създаване на принципно реализуеми на практика идеални модели за позитивно преобразуване в стопанската сфера и в отношенията на икономическите субекти.

Особено внимание в съвременната наука се отделя на изясняване каква е връзката между външната активност и вътрешната активност на индивида. Има многобройни анализи, в зависимост от методологическите позиции на авторите. В повечето разработки акцентът се поставя на връзката между практическата дейност и умствената дейност на индивида. Въз основа на многобройни научни изследвания се доказва, че колкото са по-малки децата, толкова практическата дейност е по-изявена и се явява важна предпоставка за възникване на умствената дейност.

С развитието на индивида съответно се изменя както съдържанието, така и общата насоченост на дейностите. Става така, че водещата дейност започва да покрива "полето" на другите дейности, които я съпътстват. Умствената активност се разглежда като многообразие от процеси, което позволява решаване на познавателни задачи, включване в многообразни ситуации за придобиване и отработване на опит, съобразно потребностите на средата и личните потребности.

Ефективността на образователния процес се свързва в най-голяма степен с умствената активност на учениците. Именно от нея зависят постиженията в ученето и напредъка на учениците в ученето. При осъществяване на различните дейности ученикът трябва да бъде предизвикан за адекватни външни прояви - вербална и невербална активност, разнообразна практическа активност. Учителят е този, който може, а и трябва да стимулира учениците да говорят, да обсъждат, да проявяват активно отношение.

Той трябва да създаде необходимите условия, те реално да действат при решаване на поставените (от учителя, а и от тях самите) образователни задачи. Следователно особено важно е доколко добре е осъществена външната организация на обучението, т. е. каква е нейната целесъобразна рационалност.

В съвременните условия особено значение придобива въпросът за разкриване параметрите на умствената и социалната активност. В такава посока са и схващанията на един от най-известните съвременни специалисти по образованието Е. де Боно за творчески подход и възможности за изява в цялостната дейност на учениците, за съчетаване на алгоритмично и евристично мислене.

Активността на ученика при обучението и възможностите за активизиране са предмет на непрекъснати изследвания в психологията, педагогиката и по конкретно в дидактиката.

Прогресивните педагози в миналото са смятали, а сега водещите специалисти по образованието извеждат като едни от най-важните изисквания към работата на учителя за стимулиране на активност, съзнателност и самостоятелност на учениците при обучението.

References:

1. Dimitrova, N., Analysis of the terms "acme in the teaching profession" and "professionalism of teacher". International Scientific Online Journal – ISSN 2367-5721 ISSUE 27, November 2016 www.sociobrain.com pp. 32 – 38

2. Dimitrova, N. Characteristics of the professional development of teachers in Bulgaria International Scientific Online Journal – ISSN 2367-5721 ISSUE 77, JANUARY 2021, www.sociobrains.com pp. 152-157
3. Dimitrova, N., Pedagogika na tehnologichnata podgotovka, Shumen, 2009.
4. Zagorcheva-Koycheva, D., Formirane na ranna finasova gramotnost kato inovativen metod pri upravljenieto na kachestvoto v obrazovatelneto, SocioBrains, Issue 92/2022, pp. 95-100, Journal homepage: www.sociobrains.com, ISSN 2367-5721 (online)
5. Zagorcheva-Koycheva, D., Model of relationships in the management of educational institutions, SocioBrains, Issue 82/2021, pp. 58-64, Journal homepage: www.sociobrains.com, ISSN 2367-5721 (online)
6. Plachkov, S., V. Petrov, M. Kavdanska, N. Dimitrova i dr. Tehnologii I predpriemachestvo za 5 klas. IK, Anubis, 2016.